

Isusovo djevičansko rođenje, Marijino djevičanstvo, bezgrješno začeće i istočni grijeh u Karla Bartha

IVAN
PODGORELEC*

UDK: 232.931
Prethodno priopćenje
Primljeno:
20. travnja 2016.
Prihvaćeno:
13. rujna 2016.

Sažetak: Karl Barth odlučno se zauzima za dogmu djevičanskoga rođenja što, zapravo, znači za Isusovo djevičansko začeće, ali ga ne vrjednuje mariološki. Za njega je ono samo kristološka dogma. Ipak, na taj način on ispovijeda i Marijino djevičanstvo, ali ne u smislu katoličke dogme trajnoga Marijina djevičanstva. Naime, on priznaje samo *virginitas ante partum*. Djevičanstvo u porodu i poslije poroda on, doduše, ne pobija, ali ga ni ne ispovijeda. Zato je razumljivo da on Presvetoj Bogorodici ne može pripisati istaknutije teološko značenje koje susrećemo u katoličkoj teologiji. Teološko vrjednovanje Barthova gledanja na djevičanstvo Presvete Bogorodice i u nastavku iznesene misli crkvenoga oca Grgura iz Nise i katoličkih teologa novijeg vremena pokazuju da Marijino trajno djevičanstvo, prije poroda, u porodu i poslije poroda, za katoličku teologiju nesumnjivo ima veliku važnost. Iz izlaganja, također, proizlazi da Karl Barth ne priznaje ni Marijinu slobodu od istočnog grijeha i njezinu bezgrješnost, nakon čega nije vidljivo kako Sin Božji u ljudskoj naravi koju on prima od Djevice Marije ostaje slobodan od grijeha.

Cljučne riječi: Karl Barth, djevičansko rođenje, Marijino djevičanstvo, bezgrješno začeće, istočni grijeh.

Uvod

Povodom 130. godišnjice rođenja Karla Bartha napisani članak je tematski usmjeren na Barthov govor o Mariji. Još točnije rečeno, u središtu promišljanja nalazi se Isusovo djevičansko rođenje, Marijino djevičanstvo, bezgrješno začeće i istočni grijeh u Barthovu govoru o Blaženoj Djevici Mariji. Kao polazište za razradu teme, naravno u okvirima jednog članka, poslužilo je i pitanje ima li Marijino trajno djevičanstvo, osobito u porodu i poslije poroda, teološku važnost. Ili pak možda imaju pravo oni koji se ne ustručavaju govoriti da Crkva doduše ispovijeda Marijino trajno djevičanstvo, ali bi samo ono prije poroda za katoličku teologiju bilo važno, a djevičanstvo u porodu i poslije poroda, zapravo, i ne bi imalo neke teološke važnosti.

* Dr. sc. Ivan Podgorelec,
Duhovni centar
Gospe Karmelske,
Šetalište Dražica 2,
51500 Krk, Hrvatska,
ivan.p@hotmail.com

Naprije pogledajmo biografske napomene o Karlu Barthu i glavne crte njegova govora o Blaženoj Djevici Mariji da bismo zatim došli do razrade pojedinih točaka naše teme.

1. Biografske napomene o Karlu Barthu

Za njega su rekli da je »najznačajniji evangelički teolog nakon Schleiermachera«¹, »crkveni otac 20. stoljeća«², »duhovni revolucionar«³, »religiozni genije«⁴, »crveni župnik iz Safenwila«⁵, »pobunjenik (bundžija) i rušitelj«⁶, »teološki reacionar«⁷, »doctor utriusque theologiae«⁸, »najznačajniji teolog sustavne teologije ovog stoljeća na protestantskoj strani«⁹, »najveći teolog 20. stoljeća«¹⁰, »najmanje jedan od najznačajnijih, ako ne štoviše najvažniji teolog 20. stoljeća«¹¹, »najveći teolog nakon Tome Akvinskog«¹². Svakako ga se može svrstati u klasike kršćanske teologije jer je njegovo učenje toliko bogato mogućnostima i mnogostrukošću da izaziva uvijek nova tumačenja i da ih istovremeno nadživljava. Ipak, ništa od svega toga u Baselu 16. svibnja 1886. godine rođeni teolog nije želio biti. Karl Barth, kako kaže on sam, zapravo je želio biti samo »putokaz, vođa na području duhovnog života«¹³, svjedok Isusa

¹ E. JÜNGEL, Barth, Karl (1886-1968), u: *TRE*, sv. 5, str. 251.1

² T. RENDTORFF, Karl Barth, u: H. FRIES, G. KRETSCHMAR (ur.), *Klassiker der Theologie*, sv. 2, Verlag C. H. Beck, München, 1983., str. 331. (Dalje: T. RENDTORFF, Karl Barth).

³ Isto.

⁴ H. ZAHRT, *Die Sache mit Gott. Die protestantische Theologie im 20. Jahrhundert*, Piper, München, ³1996., str. 114.

⁵ E. BUSCH, *Karl Barths Lebenslauf: nach seinen Briefen und autobiographischen Texten*, Chr. Kaiser / Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh, ⁵1993., str. 5. (Dalje: E. BUSCH, *Lebenslauf*).

⁶ R. W. JENSON, Karl Barth, u: D. F. FORD (ur.), *Theologen der Gegenwart. Eine Einführung in die christliche Theologie des zwanzigsten Jahrhunderts*, Ferdinand Schöningh, Paderborn i dr., 1993., str. 28.

⁷ Isto, str. 29.

⁸ H. KÜNG, *Rechtfertigung. Die Lehre Karl Barths und eine katholische Besinnung*, (Epilog. Ansprache zum Tode Karl Barths), Piper, München, 1986., str. 368.

⁹ K. RIESENHUBER, *Maria im theologischen Verständnis von Karl Barth und Karl Rahner*, (QD 60), Herder, Freiburg im Br., 1973., str. 12. (Dalje: K. RIESENHUBER, *Maria*).

¹⁰ C. FREY, *Die Theologie Karl Barths: Eine Einführung*, Athenäum Verlag, Frankfurt a. M., 1988., str. 11.

¹¹ Isto, str. 12.

¹² J. THOMPSON, Barth and Balthasar. An Ecumenical Dialogue, u: B. MCGREGOR, Th. NORRIS (ur.), *The Beauty of Christ. A Introduction to the Theology of Hans Urs von Balthasar*, T&T Clark, Edinburgh, 1994., str. 171. Ovo su prema navodu J. Thompsona riječi pape Pia XII.

¹³ E. BUSCH, *Lebenslauf*, str. 64.

Krista kao pozvani propovjednik i učitelj Crkve¹⁴. Odlučio se studirati teologiju kod pouka za konfirmaciju u nadi da će na tom putu doći do stvarnoga razumijevanja onoga što mu je u vjerovanju još ostalo nejasno.¹⁵

Najprije se priklonio liberalnoj teologiji svojih učitelja Adolfa von Harnacka i Wilhelma Herrmanna, a zatim je u dušobrižništvu tražio novo utemeljenje teologije za propovijedanje i poučavanje.¹⁶ Njegova nastojanja, čiji je izraz tumačenje poslanice Rimljanima [*Römerbrief I* (1919.) i *Römerbrief II* (1922.)], urodila su utemeljenjem novoga teološkog pokreta koji je nazvan *dijalektičkom teologijom*. Nakon pastoralnoga djelovanja u Genfu (1909.) i Safenwilu (1911.) bio je profesor za sustavnu teologiju u Göttingenu (1921.), Münsteru (1925.), Bonnu (1930.) i Baselu (1935.-1962.). U godinama svojega akademskog djelovanja dolazi do spoznaje da je novija teologija od Schleiermachera pošla krivim, naime, antropološki usmjerenim putem.¹⁷ U tvrdnji Ludwiga Feuerbacha da je kristologija bitno antropologija gledao je sažetak skrivenih namjera novije teologije. Stoga se odlučno okreće stvaranju dosljedne kristocentričke teologije izrađujući nacrt za svoje najopsežnije i glavno djelo *Crkvenu dogmatiku*.¹⁸ Ono je pokušaj da se kršćanska objava u naglašenom sučeljavanju s čovjekom prikaže kao suvereno djelovanje trojstvenoga Boga u »kristološkoj zgusnutosti«. ¹⁹ Karl Barth bio je svjestan toga da je napisao više knjiga nego bilo koji živući teolog. Doživio je to što se nekom teologu rijetko događa, naime, da još za života bude predmet tako mnogih istraživanja i prikazivanja.²⁰ Sekundarna literatura o njemu prelijeva se u nepregledno²¹ jer već imamo knjige knjiga o knjigama koje su napisane o njegovim knjigama²². Umro je u Baselu 10. prosinca 1968. godine.

2. Karl Barth i Blažena Djevica Marija

Teološko stvaralaštvo i opsežna teološka ostavština Karla Bartha ne obiluje previše marijanskim mislima, ali je prožeta njima od samih početaka pa do samoga kraja.

¹⁴ Usp. E. JÜNGEL, Barth, Karl (1886-1968), str. 251.

¹⁵ Isto, str. 252.

¹⁶ Usp. E. BUSCH, *Lebenslauf*, str. 109.

¹⁷ Usp. T. RENDTORFF, Karl Barth, str. 334.

¹⁸ Usp. isto.

¹⁹ Usp. H. BÜRKLE, Barth, Karl, u: *MarL*, sv. 1, str. 381.

²⁰ Usp. E. BUSCH, *Lebenslauf*, str. 507.

²¹ Pomoć i orijentaciju u toj nepreglednosti pruža nam 2. svezak *Bibliographie Karl Barth*, priređen od Hans Markus Wildi, TVZ, Zürich, 1992. Naravno nakon više od dvadeset godina preplavljeni smo novim publikacijama.

²² Usp. E. BUSCH, Weg und Werk Karl Barths in der neueren Forschung, u: *Theologische Rundschau* 60(1995.), str. 277.

Već na početcima svojega teološkog stvaranja on se sučeljava s likom Presvete Bogorodice²³ i na kraju svoga života, dva dana prije smrti, očituje svoj pogled na učene Katoličke Crkve o Blaženoj Djevici Mariji.²⁴ Važno je također istaknuti da njegov govor o Mariji nije maloga značenja jer se nalazi na čvorištu njegove kristološke teologije.²⁵ U svoje je vrijeme Leo Scheffczyk ustvrdio da je Barthovo shvaćanje Marije važan predmet teološkoga istraživanja.²⁶ Ima, štoviše, teologa koji kažu da je govor o Mariji za Bartha jedna središnja tema jer njegova kristološka teologija ima ishodište u utjelovljenju Boga. Stoga se u Bartha ne može ni govor o Mariji (mariologija) odijeliti od njegove kristologije.²⁷ Barth govori o Presvetoj Bogorodici jer je Djevica Marija uključena u otajstvo utjelovljenja²⁸ i jer se pri govoru o Isusovu rođenju nužno mora govoriti o Mariji²⁹. Barth ne može na tom mjestu Mariju zaobići ako njegova teologija želi biti utemeljena na predaji i Svetom pismu. Iz toga slijedi Barthov govor o bogomajčinstvu Blažene Djevice Marije i o Isusovom djevičanskom rođenju odnosno začecu. Tim dvjema glavnim točkama Barthova govora o Mariji treba pridodati njegovu oštru kritiku mariologije³⁰. Barth se u svojoj *Crkvenoj dogmatici* osvrće na cjelokupni katolički nauk o Mariji³¹, a također u različitim

²³ Usp. K. BARTH, Novalis (Aufsatz), 1911, u: K. BARTH, *Vorträge und kleinere Arbeiten. 1909-1914*, H.-A. Drewes, H. Stoevesandt (ur.), (GA 22, Abt. III), TVZ, Zürich, 1993., str. 302.-310.

²⁴ Heinrich Ott, koji je naslijedio Bartha na katedri sustavne teologije u Baselu, navodi u jednom članku ove Barthove riječi: »Man habe wohl diese ganze Frage der Mariologie theologisch doch noch nicht aufgearbeitet und man müsse sie auch evangelischerseits noch einmal von Anfang an durchdenken.« H. OTT, *Steht Maria zwischen den Konfessionen?*, u: R. STAUFFER (ur.), *In necessariis unitas*, (Festschrift J.-L. Leuba), Cerf, Paris, 1984., str. 307.

²⁵ Usp. K. RIESENHUBER, *Maria*, str. 15.

²⁶ Usp. L. SCHEFFCZYK, Riesenhuber, Klaus: *Maria im theologischen Verständnis von Karl Barth und Karl Rahner*, u: *Münchener theologische Zeitschrift* 26(1975.), str. 84.

²⁷ Usp. A. BRANDENBURG, *Maria in der evangelischen Theologie der Gegenwart*, Bonifacius, Paderborn, 1965., str. 16.

²⁸ Usp. L. G. TAIT, *Karl Barth and the Virgin Mary*, u: *Journal of ecumenical studies* 4(1967.), str. 416.

²⁹ Usp. M. HEYMEL, *Maria entdecken. Die evangelische Marienpredigt*, Herder, Freiburg im Br., 1991., str. 51.

³⁰ Kada je u Bartha riječ o mariologiji misli se na katoličku mariologiju, što nije potrebno posebno isticati jer u protestanata ne postoji traktat koji bi se zvao mariologija. A što se tiče same Barthove kritike mariologije autor je u doktorskom radu pokazao da Karl Barth svu svoju kritiku najprije ublažuje i na kraju života izjavom da cijelo pitanje mariologije ipak još nije potpuno prerađeno i da bi ga s protestantske strane trebalo još jedanput od početka promisliti, zapravo povlači. Vidi: I. PODGORELEC, *Die Gestalt Mariens in Barths Marienrede. Stellung, Aufgabe und Bedeutung Mariens im Heilsplan Gottes bei Karl Barth*, Diss., Graz, 2014., str. 366.-401.

³¹ Usp. K. BARTH, *Kirchliche Dogmatik*, I/2, (Studienausgabe), TVZ, Zürich, 1986., str. 151.-214. (Dalje: KD). *Crkvena Dogmatika* je Barthovo glavno djelo. Sa svojih gotovo 10 000 stranica ostalo je nedovršeno.

prigodama očitovao se o gotovo svim marijanskim pitanjima. Dakako, među njima su i druge dvije marijanske dogme, bezgrješno začeće i uznesenje Blažene Djevice Marije. Pogledajmo u ovom članku njegove misli o Isusovom djevičanskom rođenju i djevičanstvu Presvete Bogorodice s kratkim osvrtom na bezgrješno začeće i istočni grijeh.

3. Djevičansko rođenje u teologiji Karla Bartha

Barthov govor o djevičanskom rođenju (Jungfrauengeburt³²) podigao je prilično visoke valove u protestantskim teološkim sučeljavanjima onoga vremena. Barthovo ispovijedanje djevičanskoga rođenja naišlo je na protiviljenje i njegovih prijatelja i suradnika.³³ Djevičansko rođenje ostat će također trajna tema o kojoj će se Barth trebati očitovati do kraja svoga života.³⁴ Zanimljiva je i činjenica, koju Barth rado spominje, da je njegov otac kao pozitivan teolog³⁵ nijekao djevičansko rođenje zbog čega mu je dvaput uskraćeno profesorsko namještenje.³⁶ Barth ne ispovijeda djevičansko rođenje tek od 1924. godine, kao što to Emil Brunner spominje, nego

³² »Jungfrauengeburt« je složen pojam, koji u sebi uključuje i Isusovo djevičansko rođenje odnosno začeće i djevičanstvo Presvete Bogorodice. Ima li Barth pred očima sva tri vida, kada upotrebljava taj pojam? Odgovor na to pitanje trebalo bi nam dati ovo izlaganje. Na jednom mjestu sam Barth govori određenije kada koristi pojam »Jungfrauengeburt Jesu«. Usp. K. BARTH, *Gespräche 1959-1962*, E. Busch (ur.), (GA 25, Abt. IV), TVZ, Zürich, 1995., str. 197. (Dalje: *Gespräche 1959-1962*). Time on jasnije izriče da je riječ o Isusovom djevičanskom rođenju odnosno o tome da je Isus na djevičanski način bez muževljeva udjela začet. Već ovdje je, također zajedno s drugim istraživačima Barthova govora o Mariji, dobro primijetiti da Barth pod pojmom »Jungfrauengeburt« zapravo misli na Isusovo djevičansko začeće. Usp. A. LOUTH, *Mary and the Mystery of Inkarnation. An Essay on the Mother of God in the Theology of Karl Barth*, SLG Press, Oxford, 2002., str. 9. (Dalje: A. LOUTH, *Mary*).

³³ Kao primjer navodim Emila Brunnera i Dietricha Bonhoeffera. Brunner je Barthu predbacio skretanje u »novu ortodoksiju« i »skolastiku«, koje se dogodilo 1924. preuzimanjem »natus ex virgine«, i čime je u Bartha na mjesto Božje istine stupila »nadnaravna« činjenica, to znači, djevičansko rođenje, u koje se po autoritetu mora vjerovati. (Usp. H. ZAHRT, *Sache mit Gott*, str. 89.). A Bonhoeffer kritizira ga da je na mjesto religije stavio pozitivističko učenje o objavi, što onda znači: jedi ptico ili ugni. (Usp. D. BONHOEFFER, *Widerstand und Ergebung. Briefe und Aufzeichnungen aus der Haft*, str. 184. Usporedi također *Gespräche 1959-1962*, str. 192., bilj. 51).

³⁴ Dobar primjer i potvrdu toga imamo na tiskovnoj konferenciji u Chicagu 1962., kada na pitanje vjeruje li u djevičansko rođenje, odgovara: »Ako biste mi s pitanjem stavili pištolj na grudi, rekao bih: Da, ja vjerujem u to.« Usp. *Gespräche 1959-1962*, str. 228.

³⁵ Njegov se otac, Johann Friedrich Barth, među švicarskim protestantskim teolozima 19. stoljeća, koji su se dijelili na liberalne i pozitivne, priklanjao pozitivnoj strani.

³⁶ Usp. *Gespräche 1959-1962*, str. 192. i također *Gespräche 1964-1968*, str. 395.

od početka svojega akademskog djelovanja.³⁷ U Barthovu govoru o djevičanskom rođenju svakako je potrebno odmah reći da dogma djevičanskoga rođenja (das Dogma von der Jungfrauengeburt), doduše, uključuje Marijino djevičanstvo, ali to ne znači samim time da je Barthovo hrabro ispovijedanje djevičanskoga rođenja odnosno Isusova djevičanskoga začeca i priznavanje i zastupanje potpune katoličke vjerske istine o Marijinom trajnom djevičanstvu.

Za Bartha *vjerovati* znači vjerovati i u *djevičansko rođenje*.³⁸ U kršćansku vjeru pripada i pristajanje uz učenje o djevičanskom rođenju.³⁹ U djevičanskom rođenju riječ je o Kristovu rođenju iz Djevice, odnosno o *conceptus de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine*. Biblijsko svjedočanstvo da je Isus imao ljudsku majku, ali ne i ljudskoga oca, Barth drži snažnim izričajem istine da čovjek Isus iz Nazareta ne potječe iz ljudske od muževa stvarane povijesti. Djevičansko rođenje znak je Isusova božanskoga sinovstva. Ali Isusovo božansko sinovstvo ne ovisi o djevičanskom rođenju.⁴⁰ *Natus ex Maria virgine* ne upućuje samo na djevičansko rođenje kao takvo, nego prije svega na *vere Deus vere homo*.⁴¹ Djevičansko rođenje označuje otajstvo objave. Ono označuje da Bog stoji na početku, a ne čovjek sa svojim djelovanjem. Djevičansko rođenje označuje da je u Isusu doista Bog sam sišao u čovječanstvo. Sadržaj dogme o djevičanskom rođenju odnosi se na otajstvo osobe Isusa Krista. Znak otajstva objave čudo je rođenja Kristova, naime to da je *začet po Duhu Svetom i rođen od Djevice Marije*. To su općenite i glavne misli Karla Bartha o djevičanskom rođenju.⁴² Djevičansko rođenje odnosno Isusovo djevičansko začecje za njega je kristološka dogma.⁴³ Odvažnim zastupanjem i obranom djevičanskoga rođenja Barth je odigrao važnu, možda i presudnu, ulogu u protestantskoj teologiji. Naime, smijemo se složiti s tvrdnjom Thomasa A. O'Mearae koji je, 60-ih godina prošloga stoljeća, rekao da je razilaženje sadašnje protestantske teologije u pitanju djevičan-

³⁷ Barth se prvi put već 1922 nedvosmisleno očitovao o djevičanskom rođenju i Marijinom djevičanstvu. Usp. K. BARTH, *Die Theologie Zwinglis 1922/1923*, M. Freudenberg (ur.), (GA 40, Abt. II), TVZ, Zürich, 2004., str. 146. (Dalje: *Theol. Zwinglis*). Dakako, treba reći da Barth godine 1924. u dogmatskim predavanjima prvi put tumači riječi *conceptus de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine* i tako se zauzima za čudo začeca po Duhu Svetom i čudo rođenja od Djevice Marije.

³⁸ Usp. K. BARTH, *Unterricht in der christlichen Religion. Erster Band: Prolegomena 1924*, H. Reiffen (ur.), (GA 17, Abt. II), TVZ, Zürich, 1985., str. 327. (Dalje: *Unterricht I*).

³⁹ Usp. *KD*, I/2, str. 198.

⁴⁰ Usp. *Gespräche 1959-1962*, str. 192.

⁴¹ Usp. *KD*, I/2, str. 152. i 194.

⁴² Usp. *isto*, str. 187.-202.

⁴³ Usp. *Unterricht I*, str. 202. i K. BARTH, *Die christliche Dogmatik im Entwurf. Erster Band: Die Lehre vom Worte Gottes. Prolegomena zur christlichen Dogmatik 1927*, G. Sauter (ur.), (GA 14, Abt. II), TVZ, Zürich, 1982., str. 374. (Dalje: *Chr. Dogm.*).

skoga rođenja, prema mišljenju mnogih procjenitelja protestantske teološke scene, zasluga Karla Bartha. Da se on nije tako energično zauzeo za nauk o djevičanskom rođenju, današnji egzegete i dogmatičari jednoglasno bi ga odbacili.⁴⁴

S Isusovim djevičanskim rođenjem Karl Barth uključeno isповijeda i Marijino djevičanstvo. Međutim, kaže li on izričito nešto o Marijinu djevičanstvu? Kakvo teološko značenje Karl Barth, uistinu, pridaje djevičanstvu Presvete Bogorodice? Što kažu o tome dosadašnji istraživači Barthova govora o Mariji?

4. Protestantski i katolički autori o Marijinu djevičanstvu u Karla Bartha

Još prije koju godinu moglo se s puno prava tvrditi da je značenje Marijina djevičanstva u teologiji Karla Bartha ostalo neistraženo.⁴⁵ Tek nekoliko katoličkih i nekoliko protestantskih autora osvrće se do 2010. godine u svojim studijama na Marijino djevičanstvo u Barthovu govoru o Mariji. Od protestantskih autora spominjem trojicu, a to su: Paul S. Fiddes, Michael Heymel i Tim Perry.

P. S. Fiddes ističe da Djevica Marija u Bartha predstavlja čovjeka kao primatelja Božje riječi. Dakako, ona u svojem djevičanstvu predstavlja nesposobnost čovjeka da bilo što doprinese za dolazak Božje riječi. Djevičanstvo označava nemoć čovjeka nasuprot milosti Božjoj. Prema njemu, Barth inzistira na doslovnom i povijesnom djevičanskom rođenju, ali on ne misli da je Marijino djevičanstvo spasenjskom događaju utjelovljenja nešto doprinijelo. Djevičansko Isusovo rođenje, iako ono utjelovljenju ništa ne doprinosi, jest bitno za poruku spasenja kao znak jer rođenje po normalnom bračnom sjedinjenju muža i žene ne bi za utjelovljenje bio prikladan znak.⁴⁶ M. Heymel naglašava opet da Marijino djevičanstvo treba reći da je ljudska narav, unatoč udjelu na grijehu, pomilovana.⁴⁷ Prema njegovu mišljenju, Barthova odluka za djevičansko rođenje uključuje odluku protiv osamostaljenja ljudskoga djevičanstva.⁴⁸ T. Perry upućuje na to da djevičansko začecje za Bartha nije legenda, nego da je ono znak silaska Boga k čovjeku kada je Riječ tijelom postala. Blažena

⁴⁴ Usp. T. A. O'MEARA, *Mary in Protestant and Catholic Theology*, Sheed and Ward, New York, 1966., str. 228. (Dalje: T. A. O'MEARA, *Mary*).

⁴⁵ Do tvrdnje o neistraženosti značenja Marijina djevičanstva došao je Tim Perry u svojem istraživačkom radu, u kojem on sam tek nešto više od pola stranice posvećuje tom pitanju. Usp. T. PERRY, *What is little Mary here for? Barth, Mary, and Election*, u: *Pro Ecclesia* 19(2010.), str. 56s. (Dalje: T. S. PERRY, *Barth, Mary and election*).

⁴⁶ Usp. P. S. FIDDES, *Mary in the Theology of Karl Barth*, u: A. STACPOOLE (ur.), *Mary in Doctrine and Devotion*, The Columba Press, Dublin, 1990., str. 112.-114.

⁴⁷ Usp. M. HEYMEL, *Maria entdecken*, str. 55.

⁴⁸ Usp. isto, str. 67.

Djevica Marija kao znak silaska Boga pokazuje na datost da je objava Božja upravljena na nekoga drugog izvan Boga samoga. To znači da je čovjek uistinu jedan nasuprot Bogu. Ali se pri tome ne smije Marijino djevičanstvo promatrati kao uvjet za utjelovljenje. Promatranje Marijina djevičanstva kao potreban preduvjet za utjelovljenje po postavljanju božanskoga i ljudskoga na istu ontološku razinu nastala bi kategorijalna smućenost. To bi onda možda bilo podcjenjivanje rascjepa, udaljenosti, između Boga i čovječanstva, tumači T. Perry.⁴⁹ Što želi T. Perry tim reći? Posve je jasno da Marijino djevičanstvo u Bartha nije preduvjet za utjelovljenje jer Bog apsolutno suvereno u događaju spasenja djeluje. Ako se pak u Marijinu djevičanstvu razumije ljudsko ostvarenje, neki ljudski doprinos otkupljenju koje Bog sam izvršava, onda je razumljivo da se u Marijinu djevičanstvu kao preduvjetu za utjelovljenje gleda jednu vrstu kategorijalne smućenosti i pomutnje jer se misli da su Bog i čovjek na taj način stavljeni na istu ontološku razinu. U tom smjeru tumači T. Perry dalje Barthovo shvaćanje Marijina djevičanstva na sljedeći način: Marijino djevičanstvo upućuje izričito na činjenicu da je čovječja narav po sebi samoj potpuno nesposobna postati čovječjom naravi Sina Božjega. Ali Marijino djevičanstvo nipošto ne znači ni to da je spolno općenje po prirodi grješno, ni da celibat sam po sebi znači svetost. T. Perry nakon tih misli dolazi do zaključka da je teološko značenje Marijina djevičanstva do sada ostalo neistraženo.⁵⁰

Pravoslavni autor Andrew Louth spominje samo na jednom mjestu u svojoj studiji Marijino djevičanstvo i to, doduše, tamo gdje kaže da u Bartha također misao o Marijinom trajnom djevičanstvu (*Mary's continuing virginity*) stoji u kristološkom, a ne u mariološkom značenju.⁵¹

Među katoličkim autorima, koji u svojim teološkim radovima izričito kažu nešto o Marijinu djevičanstvu u Karla Bartha, Otto Walch iznenađuje svojom tvrdnjom da Barth priznaje Marijino djevičanstvo u porodu i poslije poroda.⁵² Hermann Volk donosi jednostavno Barthove sljedeće misli: Marijino djevičanstvo u Gospodinovu rođenju negacija je mogućnosti, prikladnosti i sposobnosti čovjeka za Boga. Ako Marija tu mogućnost ima, onda to znači da je ona prima, da se ona njoj daruje. U Mariji je čovjek u igri, ali ipak samo u liku *djevice*, to znači u liku čovjeka, koji može samo primati, koji može samo pustiti da se na njemu i

⁴⁹ Usp. T. S. PERRY, *Barth, Mary and election*, str. 56.

⁵⁰ Usp. isto, str. 57.

⁵¹ Usp. A. LOUTH, *Mary*, str. 15.

⁵² Usp. O. WALCH, *Maria im Heilsplan Gottes. Eine theologische Untersuchung von evangelischen und katholischen Positionen der Mariologie in unserem Jahrhundert*, Diss. (masch.), Innsbruck, 1991., str. 25. (Dalje: O. WALCH, *Maria im Heilsplan Gottes*).

s njim nešto dogodi.⁵³ Kao što je A. Louth to učinio, tako i Heinrich Maria Köster navodi trajno Marijino djevičanstvo kada kaže da prema Barthu ono za Novi zavjet ima samo kristološku, a ne specifično mariološku važnost.⁵⁴ H. M. Köster ističe Barthovo upozorenje da se djevičanstvo ne smije učiniti poveznicom s milošću⁵⁵ i da za Bartha Marijino djevičanstvo ne uključuje svestranu bezgrješnost. Marijino djevičanstvo ne otvara vrata koja bi mogla voditi mariologiji i učenju o dobrom stvorenju i njegovoj dopadnosti Bogu, učenju o samostalno svetoj Crkvi.⁵⁶

Karl-Heinz Menke zaključuje da je Marijino djevičanstvo na razini povijesne stvarnosti za Bartha izraz biblijski posvjedočene činjenice da je utjelovljenje Sina isključivo djelo Božje.⁵⁷ Barth usredotočuje sve izričaje o Mariji na događaju djevičanskoga začeća kao isključivo inovacijskoga djelovanja Božjeg.⁵⁸ Karl-Heinz Menke primjećuje još da je Barth izričito protiv toga da se Isusova bezgrješnost izvodi iz djevičanskoga začeća.⁵⁹

Ako se promatra ta oskudna bilanca recepcije Barthova govora o Mariji Djevici i Marijinom djevičanstvu kod različitih autora, može se lako uočiti koliko je T. Perry imao pravo kada je rekao da je teološko značenje Marijina djevičanstva ostalo neistraženo. Isto tako, lako se može prepoznati da su te misli o Marijinu djevičanstvu negativno obojene, odnosno da u tumačenju nisu mariološki prikladno vrjednovane i da su umanjene. Stoga je ispravno, kada je riječ o Barthovu govoru o Mariji, toj temi posvetiti potrebnu pozornost. Odmah se možemo pitati kaže li Barth ipak nešto više, prije svega nešto pozitivnije, nego što su ti autori u svojim izlaganjima, tumačenjima i komentarima to učinili? Odnosno je li njihovo teološko vrjednovanje onoga što Barth kaže o Mariji Djevici i Marijinu djevičanstvu dostatno? Ali prije nego se upustimo u teološko vrjednovanje Marijina djevičanstva u Bartha, pogledajmo još kakav je odnos i kakva povezanost postoji između Isusova djevi-

⁵³ Usp. H. VOLK, *Die Christologie bei Karl Barth und Emil Brunner*, u: A. GRILLMEIER, H. BACHT (ur.), *Das Konzil von Chalkedon, Geschichte und Gegenwart*, sv. 3, Echter, Würzburg, 1954., str. 630s.

⁵⁴ H. M. KÖSTER, *Die Rolle der Bibel im Marienverständnis des neueren deutschen Protestantismus*, u: Die Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Mariologie (ur.), *Heilige Schrift und Maria*, (MSt 2), Hans Driewer Verlag, Essen, 1963., str. 186.

⁵⁵ Usp. isto, str. 188.

⁵⁶ Usp. isto, str. 189.

⁵⁷ Usp. K.-H. MENKE, *Fleisch geworden aus Maria: Die Geschichte Israels und der Marienglaube der Kirche*, Friedrich Pustet Verlag, Regensburg, 1999., str. 128. (Dalje: K.-H. MENKE, *Fleisch geworden aus Maria*).

⁵⁸ Usp. isto, str. 131s.

⁵⁹ Usp. isto, str. 129.

čanskoga rođenja, Marijina bezgrješnoga začeća, istočnoga grijeha i djevičanstva Presvete Bogorodice u njegovu govoru o Mariji.

5. Marijino djevičanstvo i bezgrješno začeće u Barthovu govoru o Mariji

U kritičkom osvrtu na privilegije Majke Božje u mariologiji Barth primjećuje da je na *virginitas post partum* smisljeno moglo slijediti učenje o bezgrješnom začeću (*immaculata conceptio*). Dalje on ukratko donosi katolički nauk o bezgrješnom začeću prema kojem je Marija, iako na prirodan način začeta, po milosti koja pretihodi oslobođena svake ljage istočnoga grijeha, u stanju posvetne milosti stupila u život. Iz te istine moglo se nadalje zaključiti da Marija nikad nije počinila neki grijeh.⁶⁰ Barth svoje suprotno mišljenje pokazuje citirajući protestanske dogmatičare: »Ljudska narav bijaše također i kod Marije *obnoxia et infecta peccato*« (Polanus), ili: »Marijino djevičanstvo ne isključuje to da je ona bila *homo peccatorum non expers*.« (Quenstedt)⁶¹ Čini se da sam Barth Marijino bezgrješno začeće shvaća kao oblik izvanrednoga posvećenja.⁶²

Možda je još dobro spomenuti da mu neki autori pripisuju veliko približavanje katoličkom nauku o *immaculata conceptio*.⁶³ Nešto više ovdje ne bih govorio o bezgrješnom začeću u Barthovu govoru o Mariji.

6. Djevičansko rođenje i istočni grijeh u Barthovu govoru o Mariji

Barth u svom tumačenju riječi *rođen od djevice*, osobito u *Crkvenoj dogmatici*⁶⁴, prilično prostora posvećuje misli o Isusovu nadvladavanju i njegovoj slobodi od istočnoga grijeha (*peccatum originale*⁶⁵).

On najprije dijeli mišljenje starih protestantskih dogmatičara da je Krist po djevičanskom rođenju ostao slobodan od istočnoga grijeha i jednak Ocu jer po rođenju

⁶⁰ Usp. *KD*, I/2, str. 155. Dobro je ovdje primjetiti da Barth upotrebljava riječ »befreit«, dok katolička teologija naučava da je Blažena Djevica Marija bila »sačuvana« (bewahrt) od svake ljage istočnoga grijeha.

⁶¹ Usp. *isto*, str. 214.

⁶² Usp. *isto*, str. 208.

⁶³ Usp. W. PANNENBERG, *Grundzüge der Christologie*, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, Gütersloh, 1964., str. 148.

⁶⁴ Usp. *KD*, I/2, str. 206.-214.

⁶⁵ Barth opisuje *peccatum originale* kao grijeh, koji čovjek ne živi tek u pojedinim mislima, riječima i djelima, nego ga kao u Adamu pali po samom razumijevanju i cjelovitosti svojeg postojanja uvijek živi, jer mu nedostaje *liberum arbitrium* za poslušnost prema Bogu, a *servum arbitrium* za neposlušnost mu je po samom sebi vlastita. Usp. *KD*, I/2, str. 206.

od djevice nije imao ljudskoga oca i jer je samo Boga imao za oca.⁶⁶ On nedvosmisleno zastupa Isusovu bezgrješnost, odnosno slobodu od istočnoga grijeha pri Božjem utjelovljenju po djevičanskom rođenju kada kaže da je isključeno da ovdje na scenu stupa grješnik kao što smo mi.⁶⁷ Tako Isus stojeći po djevičanskom rođenju u neprekidnoj vezi s povijesnim čovječanstvom, prekida niz grješnoga i otvara novo čovječanstvo. Tako za Bartha Božje postojanje u našoj staroj ljudskoj naravi znači prekid, proboj (*Durchbruch*) i novi početak (*Neuanfang*).

Barth žali što je u svojem ranijem djelu *Christliche Dogmatik im Entwurf* propustio naglasiti da se *ex virgine* treba shvatiti kao upućivanje na prekid i novi početak (*Durchbruch und Neuanfang*), ali nipošto kao njegov uvjet.⁶⁸ Stoga se zasigurno ne može reći, kao što to Christiane Eilrich čini, da Barth čvrsto drži nužnost djevičanskoga začeća kao uvjet za Isusovu bezgrješnost u smislu Njegova očuvanja od istočnoga grijeha.⁶⁹ Zapravo je Karl-Heinz Menke puno bliže istini kada tvrdi da se Barth izričito protivi izvođenju Isusove bezgrješnosti iz djevičanskoga začeća.⁷⁰ Barth, naime, pojašnjava da se od tumačenja riječi *ex virgine* ne smije očekivati *tehničko* utemeljenje nadvladavanja istočnoga grijeha u Isusu Kristu. Isus Krist nije zato novi Adam, jer je rođen od djevice, nego to da je on novi Adam, pokazuje se u tome što je rođen od djevice. Djevičansko rođenje ukazuje samo kao znak na otajstvo Božića i s time na svladan istočni grijeh u Isusu Kristu.⁷¹ Barth također priznaje da isključenje grješnoga spolnog života još ne znači isključenje grijeha u smislu *peccatum originale*.⁷² On priznaje da je prigovor kako bi Isus i bez ljudskoga oca po majci bio u sklopu s grješnim čovječanstvom materijalno posve ispravan. Barth ispravno vidi da ljudska mogućnost djevičanstva, također, može biti povezana s grijehom. Njemu zapravo i nije važno nijekanje te mogućnosti, već spoznaja da se u tom sklopu dogodio prekid (proboj) i novi početak te da je na taj način taj sklop sam postao drukčiji. Barth se poziva na riječi Eduarda Böhla koji kaže da nije odsutnost ljudskoga oca pri začeću ono što Isusa čini svetim, nego okolnost da je u tom Djetetu vječna Riječ tijelom postala.⁷³

⁶⁶ Usp. *Unterricht I*, str. 199.

⁶⁷ Usp. *KD*, I/2, str. 207.

⁶⁸ Usp. *isto*.

⁶⁹ C. EILRICH, *Gott zur Welt bringen: Maria*, Friedrich Pustet Verlag, Regensburg, 2011., str. 189. (Dalje: C. EILRICH, *Gott zur Welt bringen: Maria*). To isto tvrdi W. Pannenberg, *Grundzüge*, str. 148.

⁷⁰ Usp. K.-H. MENKE, *Fleisch geworden aus Maria*, str. 129.

⁷¹ Usp. *KD*, I/2, str. 207.

⁷² Usp. *isto*, str. 208.

⁷³ Usp. *isto*, str. 210.

Svakako je jasno da je Isus kao vječna Riječ Božja svet. Ali kako on po uzimanju ljudske naravi u utjelovljenju po djevičanskom rođenju ostaje svet, odnosno slobodan od istočnoga grijeha, ako je Blažena Djevica Marija grješnica? Barth iznosi svoje gledanje ovako: Isključivanje grešnoga spolnog života kao početka Isusova ljudskoga postojanja po *natus ex virgine* jest ograničenje i sud nad čovjekom. Bog u svojoj slobodi, milosrđu i svemoći postaje čovjekom i djeluje na čovjeku. U tome se sastoji otajstvo objave i pomirenja i po tome je grijeh isključen. Na to ukazuje *natus ex virgine* kao početak ljudskoga postojanja Isusa Krista. Djevičansko rođenje upućuje sa svojim isključenjem grešnoga spolnog života na milostiv sud Božji i time, prema Barthu, označuje isključenje grijeha u smislu *peccatum originale*.⁷⁴ Na otajstvo milosti i na to da je Bog sam jedini gospodar, kada se zauzima za čovjeka, ukazuje *natus ex virgine* kao početak ljudskoga postojanja Isusa Krista. Događaj prirodna začeća ne bi bio znak toga otajstva.⁷⁵ Djevičansko rođenje znači ograničenje čovjeka i njegova grijeha. Djevičansko rođenje kao znak govori da bi Krist kao sin nekoga muškarca bio grješnik kao svi mi i da zato On ne može biti sin nekoga muškarca. Ljudsko postojanje bezgrješnoga Sina Božjega i po tome Božja objava na nama i naše pomirenje s Bogom postaje moguće po tome što se Josip posve povlači, a Bog, kao Stvoritelj koji čini čudo i stvara novo, stupa na njegovo mjesto.⁷⁶

Međutim, Barth time nije uvjerljivo izložio na koji je način Sin Božji u utjelovljenju upravo po djevičanskom rođenju kao Bogočovjek ostao slobodan od istočnoga grijeha. Prema O'Meari ni sam Barth ne vjeruje da je Krist samo po isključenju muškoga nositelja djelovanja pri začeću bio bez istočnog grijeha.⁷⁷ Također, ni Barthova tvrdnja da u utjelovljenju nastaje novo stvorenje i da se isključenje grijeha događa po djelovanju Duha Svetoga⁷⁸ ne čini se kao dostatno tumačenje za slobodu Isusa Krista od grijeha u smislu *peccatum originale*. Jer, kao što sam Barth na više mjesta ispovijeda, novo stvorenje ne nastaje *ex nihilo*, nego *ex Maria*. Stoga se opravdano može postaviti pitanje uzima li Barth, unatoč svim tvrdnjama o *vere Deus vere homo*, u svojem govoru o Mariji ozbiljno jedinstvo ljudske i božanske naravi u Kristu. Naime, ako Isus Krist ne prima potpuno ljudsku narav, kako je onda nama posve jednak? Ako je pak opterećen *cum peccato originali*, kako onda vrijedi *vere Deus*? Čini se da bez Marijina bezgrješnoga začeća ipak nije shvatljivo kako, prema Barthovu

⁷⁴ Usp. *isto*, str. 209.

⁷⁵ Usp. *isto*, str. 210.

⁷⁶ Usp. *isto*, str. 212s.

⁷⁷ Usp. T. A. O'MEARA, *Mary*, str. 216s.

⁷⁸ Usp. K. BARTH, *Das Glaubensbekenntnis der Kirche. Erklärung des Symbolum Apostolicum nach dem Katechismus Calvins*, EVZ - Verlag, Zürich, 1967., str. 71.

govoru, Sin Božji u ljudskoj naravi, koja je samo jedna i istočnim grijehom opterećena, a koju On prima od Djevice Marije, ostaje slobodan od grijeha.

U razmatranju pitanja djevičanskoga rođenja i istočnoga grijeha u Barthovu govoru o Mariji može se ustvrditi da Barth ustraje na znakovitosti *natus ex Maria virgine* i na Marijinoj grješnosti. Jedinostvenost i posebnost osobe i uloge Presvete Bogorodice u djevičanskom rođenju Barth ne vrjednuje mariološki, a isto tako ne priznaje ni Marijinu bezgrješnost u smislu *immaculata conceptio*.

7. Teološko vrjednovanje Marijina djevičanstva u Barthovu govoru o Mariji

Riječi iz Vjeronanja »*qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine*« sadržaj su nauka o utjelovljenju u najužem smislu.⁷⁹ »*Conceptus de Spiritu, natus ex Maria virgine*« jest već čin, činjenica, očitovanje (*manifestatio*) utjelovljenja što, također, uključuje mogućnost poniženja (*exinanitio*) i mogućnost da Sin Božji nosi naše grijeha.⁸⁰ Time Barth posredno priznaje da Blažena Djevica Marija pripada u objektivnu povijest spasenja jer je po jedinstvenom sudjelovanju u utjelovljenju tako duboko ušla u povijest spasenja.

Izvan svake sumnje stoji da je Marija, za Bartha, djevica u kojoj se događa začće Sina Božjega po Duhu Svetom.⁸¹ U tumačenju Zwinglijeve teologije (1922.) Barth brani Zwinglijevo naglašavanje trajnoga Marijina djevičanstva.⁸² Stoga bi se moglo zaključiti da će nadalje Barthov govor, također, ići u korak s kršćanskom istinom o Marijinu djevičanstvu *in partu et post partum*. Priznaje li on doista Marijino djevičanstvo *u porodu* i *poslije poroda*, kao što neki tvrde?⁸³

Barth opominjući primjećuje da se trajno djevičanstvo u stara vremena Mariji pripisivalo u kristološkom smislu, a ne u posebno mariološkom.⁸⁴ Prekoravajućim tonom spominje, također, povlastice Majke Božje, među kojima na prvom mjestu navodi *virginitas post partum*.⁸⁵ Barth uviđa povezanost između dogme djevičanskoga

⁷⁹ Usp. *Unterricht I*, str. 197.

⁸⁰ Usp. K. BARTH, *Unterricht in der christlichen Religion. Dritter Band: Die Lehre von der Versöhnung, Die Lehre von der Erlösung 1925/1926*, H. Stoevesandt (ur.), (GA 38, Abt. II), TVZ, Zürich, 2003., str. 178.

⁸¹ Usp. *Unterricht I*, str. 189.

⁸² Usp. *Theol. Zwinglis*, str. 146.

⁸³ Usp. O. WALCH, *Maria im Heilsplan Gottes*, str. 25.

⁸⁴ Usp. *KD*, I/2, str. 154.

⁸⁵ Usp. *isto*, str. 155. U tekstu stoji »*virginitas et post partum*« što upućuje na to da je Barth zacijelo nehotično ispuštio ili je u tisku ispušteno *in partu*.

rođenja i ideala djevičanstva u Katoličkoj Crkvi. Za njega je jasno da je kristološka dogma izvorna. Iz događaja objave, od djevičanskoga rođenja, nastalo je monaštvo, ideal djevičanstva, a ne obratno.⁸⁶ Nije Marijino djevičanstvo čudo objave, već djelo Božje na Mariji, djevici. Na temelju djevičanskoga začeca ne može se osobi Marije pokazivati samostalno dogmatsko zanimanje ili posebna pozornost.⁸⁷ S nešto pozitivnijim prizvukom Barth govori da je Marija kao djevica ulazna vrata božanske objave i da je Marijino djevičanstvo znak objave.⁸⁸ Ali ni u tome on ne nalazi ništa po čemu bi se Marijinu osobu moglo bolje i uzvišenije vrjednovati i po čemu bi njezino djevičanstvo imalo neko istaknutije teološko značenje. Štoviše, u nastavku pojašnjava da je Marijino djevičanstvo, a ne brak Josipa i Marije, kao znak objave zbog toga prikladniji jer se po *ex virgine* osuđuje muška genijalnost. Dakako, ljudskoj genijalnosti pripada, također, i žensko djevičanstvo s njezinim mogućnostima prijemljivosti i spremnosti za Boga. Stoga za Bartha Marijino djevičanstvo ne izražava ni njezinu prikladnost za djelo Božje ni njezinu bezgrješnost. Marijino djevičanstvo govori samo da prirodni put, kojim žena inače postaje majkom, ne može biti majčinstvo Gospodnje ni ulazna vrata za objavu. Marijino djevičanstvo u rođenju Gospodnjem jest negacija, ne čovjeka pred Bogom, već njegove sposobnosti, njegove prikladnosti za Boga. *Natus ex Maria virgine* znači u svakom slučaju, tako kaže Karl Barth, da je Isus rođen kao nitko drugi, naime, rođen ne na temelju muževa rađanja (stvaranja), nego samo na temelju ženskoga začeca (prijemljivosti). To su neke od njegovih misli o djevičanstvu i Marijinu djevičanstvu iz *Crkvene dogmatike*.⁸⁹ Ako ih se malo pobliže promotri, i mjesta na kojima Barth upotrebljava pojam »djevičansko rođenje« (*Jungfrauengeburt*), može se vidjeti da pri Marijinu djevičanstvu misli na *virginitas ante partum*.⁹⁰ Budući da Barth spominje »*virginitas et post partum*«⁹¹, može se zaključiti da djevičanstvo poslije poroda ne prihvaća. Na isti se način smije iz njegovoga govora, da nema smisla htjeti ustvrditi Marijino djevičanstvo nakon poroda, kao što to apokrif Jakovljevo protoevanđelje čini,⁹² zaključiti da Barth ne pokazuje veliko zanimanje za *virginitas in partu et post partum* i da mu ne pridaje neko teološko značenje.

⁸⁶ Usp. *Unterricht I*, str. 202., i *Chr. Dogm.*, str. 374.

⁸⁷ Usp. *Chr. Dogm.*, str. 374s.

⁸⁸ Usp. *KD, I/2*, str. 205. i 211.

⁸⁹ Usp. *isto*, str. 202.-214.

⁹⁰ Do slične tvrdnje dolazi i Christiane Eilrich (luth.) kada napominje da Barth ne pravi pojmovne razlike između djevičanskoga začeca i rođenja, nego da on prije svega u odnosu na *natus ex Maria virgine* trajno govori o djevičanskom rođenju u isključivom smislu biblijskoga *virginitas ante partum*. (Usp. C. EILRICH, *Gott zur Welt bringen: Maria*, str. 190., bilj. 68).

⁹¹ *KD, I/2*, str. 155.

⁹² Usp. *Chr. Dogm.*, str. 376., bilj. mm-mm.

Ispravnost takva zaključka potvrđuje nam i Barthov pristup biblijskim mjestima kod Mk 3, 31; 6, 3 i paralelnih ulomaka kod Mateja i Luke u njegovim djelima. Barth se, naime, kada ta mjesta spominje, ne upušta u egzegetsku problematiku braće i sestara Isusovih i Marijina djevičanstva poslije rođenja njezina Prvorodjenca.⁹³ Također se može primijetiti da Barth u tumačenju Lk 1, 26-27 ni jednom riječju ne spominje Djevicu Mariju ili njezino djevičanstvo, iako se riječ *djevica* u 27. retku dvaput izričito navodi.⁹⁴

Kakvo teološko značenje pripisuje Barth uistinu Marijinu djevičanstvu? Marija *virgo* kaže samo da je čovjek uistinu Bogu jedan nasuprot, na kojem i s kojim Bog u svojoj objavi djeluje. Lik *djevice Marije* označava čovjeka koji nije suveren, koji ne može nešto htjeti, ostvarivati, stvarati, već koji može samo primati, biti spreman da se na njemu nešto ostvari.⁹⁵

Marijino djevičanstvo prije rođenja za Bartha je nepobitno povijesna činjenica. Bog se utjelovio u Djevici Mariji po djelovanju Duha Svetoga. Ali Marijino djevičanstvo u Isusovu djevičanskom začecu treba se, prema Barthu, promatrati i vrjednovati kristološki. I u katoličkom je razumijevanju djevičansko začecje prvotno kristološka istina. Međutim, Marijino je trajno, doživotno djevičanstvo, naprotiv, čisto marijanska istina.⁹⁶ Stoga je lako razumljivo da Barth tematski posebno ne obrađuje Marijino djevičanstvo i da ga mariološki ne vrjednuje jer on mariologiju kritizira i ne prihvaća. Barth je »odlučan pobornik dogme o utjelovljenju i djevičanskom rođenju.«⁹⁷ On se odlučno zauzima za dogmu djevičanskoga rođenja što, točnije, zapravo znači za Isusovo djevičansko začecje, ali ne govori o dogmi Marijina djevičanstva niti se zauzima za dogmatsku vjersku istinu djevičanstva Presvete Bogorodice. Ljudsko djevičanstvo, dakle Marijino djevičanstvo, prema Barthu samo je znak nad čovjekom izvršenoga suda i božanske milosti.⁹⁸ Kada Barth govori o *virgo* i ljudskom djevičanstvu, on naglašava na jednoj strani Božji suverenitet i neovisnost, a na drugoj strani ljudsku ograničenost i neprikladnost za Boga.⁹⁹

⁹³ Usp. KD, I/2, str. 24. i 153.; II/2, str. 494s.; III/4, str. 293. i 541.; IV/2, str. 195.; IV/4, str. 41.

⁹⁴ Usp. K. BARTH, *Predigten 1921-1935*, H. Finze (ur.), (GA 31, Abt. I), TVZ, Zürich, 1998., str. 497.

⁹⁵ Usp. KD, I/2, str. 209. i 214.

⁹⁶ Usp. A. MÜLLER, *Marias Stellung und Mitwirkung im Christusergebnis*, u: *MySal*, III/2, Benziger Verlag, Einsiedeln, 1969., str. 419. (Dalje: A. MÜLLER, *Marias Stellung und Mitwirkung im Christusergebnis*).

⁹⁷ L. SCHEFFCYK, *Das Mariengeheimnis der Katholischen Kirche*, u: M. SEYBOLD (ur.), *Maria im Glauben der Kirche*, Franz-Sales-Verlag, Eichstätt-Wien, 1985., str. 13.

⁹⁸ Usp. KD, I/2, str. 210.

⁹⁹ Usp. *isto*, str. 209.

Međutim, i ta Barthova misao da je grješna ljudska narav po *natus ex virgine* ograničena, odnosno da očituje ljudsku ograničenost, u svakom je slučaju vrijedna pozornosti. Sličnu misao, ali ipak s drukčijim pristupom i ishodom, nalazimo već kod Grgura iz Nise koji kaže da je Marijino djevičanstvo smrti postavilo granicu i da nije dopustilo da dalje prodiše.¹⁰⁰ Rudolf Graber u svom promišljanju o djevičanstvu promatra Marijino djevičanstvo u Grgura Nisenskog u povijesno-spasenjskom i povijesno-teološkom kontekstu.¹⁰¹ Na taj je način jasno da u povijesti spasenja Marijinu djevičanstvu pripada golemo značenje. Međutim, Barth ne misli na povijesno spasenjsko vrjednovanje Marije Djevice i Marijina djevičanstva. Stoga mu je ostala strana i misao da »personalno najviše jedinstvo s Kristom, koje (što kod čisto prirodnog majčinstva uopće nije moguće) u trajnom djevičanstvu, to znači u isključivom predanju Kristu ima svoj pečat.«¹⁰²

Barth, doduše, ne niječe i ne pobija nauk o *virginitas in partu et post partum*, ali se ni ne izjašnjava za njega. Marija je, doduše, Isusa na djevičanski način začela, ali Barth ne kaže da ga je na djevičanski način u smislu *virginitas in partu* rodila i da je nakon poroda ostala djevica. Barth, doduše, izričito spominje »djevičanstvo Marije u rođenju Gospodina«¹⁰³, ali se to u kontekstu u kojem se nalazi isto tako jednoznačno mora razumjeti kao *virginitas ante partum*.¹⁰⁴ Prema Barthu se, po mojem mišljenju, može govoriti samo o Marijinu djevičanstvu prije poroda. Stoga je i razumljivo da Barth ne može Blaženoj Djevici Mariji pripisati veliko teološko značenje i da ima poteškoća s ulogom koju ona ima u Crkvi te da nastoji suzbiti teološko značenje Marije za Crkvu.¹⁰⁵ Samo na temelju trajnoga djevičanstva može se govoriti o potpunom Marijinu predanju u službi spasenja, odnosno o potpunom uzimanju Marije u Spasiteljevu službu. Samo na temelju trajnoga djevičanstva može se razumljivo govoriti o zaručničkom odnosu između Boga i Marije, a s tim Barth također ima poteškoća. Samo na temelju trajnoga djevičanstva, bez uzimanja u obzir njezina jedinstvenoga i izvanrednoga majčinstva koje Barth nedvosmisleno priznaje kao bogomajčinstvo, može se Mariji pripisati posebno mjesto i trajna zadaća u povijesti spasenja. Iz Barthova djelomičnoga ispovijedanja Marijina djevičanstva proizlazi,

¹⁰⁰ Usp. *Gregorii Nysseni Opera*, W. Jaeger (ur.), sv. 8/1, str. 306s. Navedeno prema: R. GRABER, *Jungfräulichkeit*, u: G. ROVIRA (ur.), *Das Zeichen des Allmächtigen*, Verlag Johann Wilhelm Neumann, Würzburg, 1981., str. 207. (Dalje: R. GRABER, *Jungfräulichkeit*). Vidi također: M. FORDERER, *Königin ohne Tod in den Himmel aufgenommen*, Christiana-Verlag, Stein am Rhein, 1988., str. 30s.

¹⁰¹ Usp. R. GRABER, *Jungfräulichkeit*, str. 207.

¹⁰² A. MÜLLER, *Marias Stellung und Mitwirkung im Christusereignis*, str. 419s.

¹⁰³ *KD*, I/2, str. 206.

¹⁰⁴ Usp. *isto*.

¹⁰⁵ Usp. *isto*, str. 157.-160.

po mom mišljenju, to, također bez uzimanja u obzir temeljnih protestantskih načela, da Blaženoj Djevici Mariji, prema Barthu, pripada neznatno značenje i samo ograničena, a ne trajna, zadaća u povijesti spasenja, unatoč tomu što je kao Djevica i Bogomajka tako tijesno i duboko uključena u Božje utjelovljenje, odnosno djelo spasenja Božjega.

DIE JUNGFRAUENGEBURT JESU, DIE JUNGFÄULICHKEIT MARIENS, DIE UNBEFLECKTE EMPFÄNGNIS UND DIE ERBSÜNDE BEI KARL BARTH

Ivan Podgorelec*

Zusammenfassung

*Karl Barth setzt sich entschieden für das Dogma von der Jungfrauengeburt ein, das heißt, für die jungfräuliche Empfängnis Jesu. Er wertet sie aber mariologisch nicht auf. Für ihn ist sie nur ein christologisches Dogma. Allerdings bekennt er auf diese Weise doch indirekt auch die Jungfräulichkeit Mariens, aber nicht im Sinne des katholischen Dogmas von der immerwährenden Jungfräulichkeit. Barth anerkennt nämlich nur die *virginitas ante partum*. Die Jungfräulichkeit in und nach der Geburt bekämpft er zwar nicht, er bekennt sich aber auch nicht dazu, weshalb es klar ist, dass er Maria keine hervorragende theologische Bedeutung, der wir in der katholischen Theologie begegnen, zuschreiben kann. Die theologische Auswertung von Barths Sicht der Jungfräulichkeit Mariens und anschließend dargebrachte Gedanken des Kirchenvaters Gregor von Nissa und der katholischen Theologen aus der neueren Zeit zeigen, dass die immerwährende Jungfräulichkeit Mariens, vor, in und nach der Geburt, für die katholische Theologie zweifellos eine große Bedeutung hat. Aus dieser Darlegung geht ebenso hervor, dass Karl Barth die Sündenlosigkeit Mariens nicht anerkennt, wonach nicht sichtbar ist, wie der Sohn Gottes in der menschlichen Natur, die er von der Jungfrau Maria empfängt, frei von der Erbschuld bleibt.*

Schlüsselwörter: Karl Barth, Jungfrauengeburt, Jungfräulichkeit Mariens, Unbefleckte Empfängnis, Erbsünde.

* Dr. sc. Ivan Podgorelec, Geistliches Zentrum der Unbeschuhten Karmeliten, Šetalište Dražica 2, 51500 Krk, Kroatien, ivan.p@hotmail.com